

Ämne

Yttrande rörande Långsiktighet och stadga framåt
– en myndighet för romska frågor (Ds 2019:15)

Datum 2019-10-22

Till

Kulturdepartementet

Dnr: Ku2019/01349/CSM

Yttrande rörande Långsiktighet och stadga framåt – en myndighet för romska frågor (Ds 2019:15)

Forum för levande historia presenterar i det följande synpunkter på utredningen 2019:15
”Långsiktighet och stadga framåt – en myndighet för romska frågor.

Ny myndighet för romska frågor

Utredningen DS 2019:15 diskuterar egentligen inte huruvida ett nationellt center för romska frågor ska skapas utan utredningen har fått i uppdrag att närmare utreda hur ett nationellt center för romska frågor kan inrättas. FLH har redan tidigare, i andra sammanhang där möjlighet givits, framfört att vi inte är övertygade om att inrättandet av en ny myndighet i den riktning som här föreslås är den bästa vägen för att öka romsk inkludering eller att motverka antiziganism. Forum för levande historia vill understryka att det är regeringen och det offentliga som har ansvaret för att säkerställa att de mänskliga rättigheterna i Sverige efterlevs. Den nationella minoriteten romers livssituation påverkas av ett stort antal politikområden på både nationell, regional och kommunal nivå. Att romers mänskliga rättigheter inte tillgodoses i Sverige är ett misslyckande som kräver krafttag och gemensamt arbete.

En av utredningens brister är att den inte tydligt klargör hur ett nytt nationellt center för romska frågor ska förhålla sig till en rad andra aktörer och institutioner som har uppdrag att verka inom samma områden som de som här tas upp. Vi saknar i utredningen en kontextualisering av frågorna. Det pågår för närvarande en utredning om hur den nya minoritetslagstiftningen ska följas upp och hur dess efterlevnad ska effektiviseras. Utredningen tycks inte ha tagit hänsyn till den pågående utredningen.

Länsstyrelsen i Stockholm har en pådrivande, samordnande och uppföljande roll vad gäller strategin för romsk inkludering. Det är rimligt att detta arbete får en långsiktig placering inom myndighetsstrukturen.

I strategin för romsk inkludering gör regeringen bedömningen att för att det ska vara möjligt att åstadkomma genomgripande förändringar i fråga om romers livsvillkor krävs det att myndigheter och kommuner tar ett tydligt och aktivt ansvar. Förslaget att bilda en separat myndighet för romska frågor kan få motsatt effekt då gränsen mellan andra förvaltningsmyndigheter och kommunala verksamheter och den nya myndigheten inte är tydlig nog. Ytterligare frågor vi här vill nämna är att förslaget är otydligt i det att det inte gör klart hur ett nytt center för romska frågor skulle stå i relation till andra institutioners plikt att värna om den romska minoritetens behov genom minoritetslagstiftningen.

Dessutom är det inte klargjort när en fråga ska betraktas som en ”romsk fråga”. FLH befarar att en benämning som denna kan bidra till dels viss förvirring om vad för uppgifter som är primära för den påtänkta myndigheten. Dessutom ser vi en risk för att benämningen ”romska frågor” i sig kan få en effekt av stigmatisering. När är en fråga romsk? Är antiziganism en romsk fråga eller ett problemområde som majoritetssamhället behöver ta itu med?

Bristande helhetssyn på rättighetsarbete

Forum för levande historias bedömning är att en del saknas en helhetssyn på rättighetsarbete i Sverige, vilket kan leda till fragmentisering av arbetet och perspektivträngsel i de verksamheter som ska införliva olika rättighetsperspektiv i sitt arbete. Under utredning finns nu ett antal nya myndigheter (en MR-institution, en myndighet för minoritetsfrågor och en myndighet för romska frågor) vars verksamhetsområden delvis överlappar varandra och gemensamt för dessa är att de ska stödja och följa upp andra myndigheters ansvar och arbete samt bidra till kunskapshöjning. Utöver dessa myndigheters kommande uppdrag har regeringen också aviserat att arbetet med den nationella planen mot rasism ska fortsätta. Forum för levande historia samordnar regeringens plan och skapar därigenom möjlighet till erfarenhets-, kunskaps- och informationsutbyten mellan myndigheter som arbetar mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. I detta arbete ingår även arbetet mot antiziganism.

Utredningen skriver på s 124 att det inte finns någon myndighet eller annan kommunal eller ideell aktör som har till uppgift eller målsättning att arbeta med frågor som rör rasism, däribland antiziganism. I regeringens budgetproposition för 2020 skriver regeringen att arbetet ”mot rasism ska fortsätta, inom olika politikområden med den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott som grund.” Det står också att planen förstärks och att ”På så sätt kan en struktur för samordning och uppföljning läggas till grund för ett långsiktigt strategiskt arbete. En förstärkning kan också ge utrymme för fortsatta och nya insatser inom ramen för planens fokusområden genom uppdrag till olika myndigheter respektive stöd till civila samhället. Regeringen avser att tillföra permanenta resurser fr.o.m. 2020”. Forum för levande historia delar bedömningen att arbetet mot rasism behöver vara långsiktigt. Forum för levande historia bedriver redan ett systematiskt arbete inom ramen för den samordnande rollen. Vi anser inte att utredningen har tydliggjort hur det uppdrag som myndigheten för romska frågor förväntas få förhåller sig till den nationella planen mot rasism och det arbete som Forum för levande historia bedriver.

Som vi redan framfört är risken för att myndighetens uppdrag överlappar andra myndigheters uppdrag stor. Det behöver inte vara ett problem med att fler aktörer lyfter dessa frågor på olika sätt, men det bör skrivas in i uppdraget att det ska genomföras i samråd med myndigheter som redan bedriver ett liknande arbete för att undvika dubbelarbete och osynkroniserade insatser mot samma målgrupper. Vi ställer oss tveksamma till hur myndigheter, regionala och kommunala verksamheter ska kunna förhålla sig till initiativ från flera håll i närliggande frågor som inte är planerade som en helhet. Forum för levande historia konstaterar att det offentliga har att hantera många simultana perspektiv i sina verksamheter. När samordning och stöd ges för arbete med införlivande av olika horisontella perspektiv (till exempel jämställdhet, hbtq och arbete mot rasism) av olika aktörer och utan samordning mellan stöd/samordningsfunktionerna riskerar detta att förstärka perspektivträngseln. Flera av de myndigheter Forum för levande historia har fört dialog med genom uppdraget att samordna den nationella planen mot rasism har uttryckt ett behov av ett intersektionellt perspektiv för att myndigheterna ska få ihop sitt arbete mot olika ojämlikheter och motverka att olika perspektiv ställs emot varandra, men också för att utrymmet att arbeta separat med enskilda maktordningar uppges vara begränsat i vissa myndigheter. Vår bedömning är att det behövs stöd på nationell, men även lokal och regional nivå för att hantera flera simultana horisontella perspektiv samtidigt.

Hur kommer romskt inflytande och delaktighet säkerställas?

Myndigheten för romska frågor ska enligt utredningen driva verksamheten i nära kontakt med den nationella minoriteten romer, säkerställa en lokal förankring av verksamheten och att verksamheten når en lämplig geografisk spridning

Forum för levande historias bedömning är att det är av största vikt att det allmänna säkerställer romskt inflytande och delaktighet i frågor som berör den nationella minoriteten romer. Det är viktigt att betona att myndigheten för romska frågor inte bör ersätta de samråd och samarbeten som sker mellan det offentliga och det romska civilsamhället.

Det är av stor vikt att nomineringsförfarandet till nämndmyndigheten, om den tillsätts, är noga planerat och transparent. I en myndighet kan varken nämndledamöterna eller kanslipersonalen anses representera en hel minoritet. Det blir svårt för de få ledamöter som sitter i nämnden att representera en diversifierad minoritet, samtidigt som myndigheten troligtvis kommer bli den instans som många myndigheter och institutioner kommer vända sig till för att få råd och stöd. Risken finns att det leder till ett demokratiskt underskott då ledamöterna i den föreslagna nämndmyndigheten dessutom inte utses av den romska minoriteten själv utan av Regeringskansliet.

Civilsamhällets roll

Det är viktigt att den nya myndigheten inte fråntar andra aktörer i det civila samhället initiativet. Vi anser att dessa aktörer snarare behöver stärkas. Det civila samhället har en annan möjlighet än

statliga institutioner att arbeta med opinionsbildning och kan på ett friare sätt lyfta kritik gentemot det offentliga. Dessa röster är mycket viktiga.

FLH föreslog i rapporten Romers kulturella och språkliga rättigheter – Vägar till förverkligande från 2011: ”Det saknas i dag tillräckliga förutsättningar för befintliga romska kulturinstitutioner och romska medier att bedriva långsiktig verksamhet och i vissa delar av landet finns ännu inga sådana institutioner. Stödet till romska kulturinstitutioner och romska medier bör ta sin utgångspunkt i romers rätt till inflytande och egenmakt. Stödet ska syfta till att bevara och utveckla romers kultur och språk samt sprida kunskap om dessa för att synliggöra romers situation i det svenska samhället bland romer och i majoritetssamhället”.

Forum för levande historia anser fortsatt att det vore bra att satsa på att stärka de krafter som finns inom det civila samhället att få förutsättningar att etablera och driva ett sådant arbete.

Forum för levande historias bedömning är att nämndmyndigheten – i händelse att den inrättas - bör placeras hos en värmyndighet som på ett naturligt sätt kan införliva nämndmyndighetens arbete i en större helhet. Forum för levande historia har i sin ordinarie verksamhet visst innehåll som ligger nära de verksamhetsområden som utredningen tar upp som naturliga för ett eventuellt centrum för romska frågor. Dessa två områden är dels antiziganism och dels romsk historia, med betoning på folkmordet på romer under tiden för Förintelsen. Men den verksamhet som förslaget tycks omfatta har ett helt annat, bredare innehåll som omfattar verksamhet som står långt ifrån Forum för levande historias uppdrag och kompetens.

Värmyndighet

Forum för levande historias bedömning är att nämndmyndigheten – i händelse att den inrättas - bör placeras hos en värmyndighet som på ett naturligt sätt kan införliva nämndmyndighetens arbete i en större helhet. Forum för levande historia har i sin ordinarie verksamhet visst innehåll som ligger nära de verksamhetsområden som utredningen tar upp som naturliga för ett eventuellt centrum för romska frågor. Dessa två områden är dels antiziganism och dels romsk historia, med betoning på folkmordet på romer under tiden för Förintelsen. Men den verksamhet som förslaget tycks omfatta har ett helt annat, bredare innehåll som omfattar verksamhet som står långt ifrån Forum för levande historias uppdrag och kompetens. Forum för levande historia är en liten myndighet och ett uppdrag av denna storlek skulle påverka förväntningarna på myndighetens uppdrag gentemot andra utsatta grupper i samhället.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis anser Forum för levande historia att det är problematiskt att använda sig av begreppet *romska frågor* och att se på frågorna separat från övrigt rättighetsarbete. Vidare anser vi att utredningen brister i att placera frågorna i en bredare kontext både vad det gäller rättighetsarbete i stort och relationen till andra myndigheter. Vi anser också att den föreslagna myndigheten föreslås få för vida och oprecisa uppgifter. Vi anser att bildandet av en

nämndmyndighet inte löser problemen med bristande delaktighet för den romska gruppen. Forum för levande historia vill understryka att det är regeringen och det offentliga som har ansvaret för att säkerställa att de mänskliga rättigheterna i Sverige efterlevs. Att romers mänskliga rättigheter inte tillgodoses i Sverige är ett misslyckande som kräver krafttag och gemensamt arbete. Vi ställer oss dock frågande till om det är en särlösning av detta slag som kommer lösa de problem som drabbar romer. Vår bedömning är att det snarare är lämpligt att arbetet med att säkerställa den nationella minoriteten romers lika rättigheter och möjligheter bör säkerställas i befintliga myndighetsstrukturer.

I detta ärende har överintendent Ingrid Lomfors beslutat. Avdelningschef Caroline Källner har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschefen Staffan Jonsson samt projektledarna Mikael Öhman Almén och Eva Fried deltagit.

Ingrid Lomfors

Överintendent